

На початку Климентій Зіновійв міркує про світобудову, пише про вогонь, дим, вітер, грім, створення Богом землі і раю, чим відтворює світосприйняття людини своєї доби. Вже у цій частині проглядається барокова поетика: контрасти змалювання Бога і диявола (ворога душевного), грішного і праведного, життя земного і вічного. Далі йдеться про хвороби, смерть, людей злих і добрих, побожних, багатства і злидні, про нерівності людські, фізичні вади тощо. Поет відтворив свої враження від далеких виснажливих мандрівок: «Климентій пише про свою землю та її людей, про все, що бачив на власні очі. Цікаво, що переважна більшість цих творів — жива, безпосередня реакція на явища життя, а не літератури» [с. 16], — відзначив упорядник цієї книги В. Шевчук.

Особливим є цикл віршів «про різних ремісників» — своєрідна «панорама суспільного життя в Україні», де відтворено сутність народних ремесел, більшість яких зникли, або технологічний процес праці яких трансформовано, осучаснено. Поет уславлює людей праці: золотарів, гончарів, ткачів, бондарів, шаповалів, коновалів, теслів, шевців, кожум'яків, мельників, гутників (виробників скла), дзвоників і конвісарів, ситників і решітників, винокурів, муровщиків (каменщиків), олійників, воскобійників, калачників, токарів, кравців, кушнірів, ковалів, шафарів (гаптарів), шабельників, стрільників, солітряників, порохівників, сідлярів, гребінників, солодовників, пивоварів, смоляників-торяників-бурлаків, сагайдачників, будників, линників (які виробляють грубі вірьовки, канати), рудників, римарів (які виробляють шкіри для возів, віжки, хомути), рогівників, котлярів, гонтарів, бердників, колісників, дьогтярів, цегельників, вапенників, неводничих (що в'яжуть неводи і сіті), свічкарів, міндзарів (що гроші роблять), папірників, писарів, друкарів, інтролігаторів (як оздоблювали книги), іконописців, музик, довбишів і тринбачів, дударів, крилошан (що у церквах співають і читають), сніцарів (різьбярі по дереву) і слюсарів, рибалок і різників, кухмістерів і куховарок, лікарів і цирульників, людей, які роблять водні судна тощо.

Далі поет провадить хвалебні речі про ратаїв, косарів, гребців сіна, молотників, пастухів, садівничих, про людей службових, яких також професіоналізує.

Цей перелік ремесел, кожне з яких є невід'ємною частиною цілого, допомагає уявити картину життя людей праці під добу кінця XVII — початку XVIII століття. Тому досить промовисту назву дали упорядники безіменній збірці Климентія Зіновієва — «Золоте чересло», адже чересло, плуг — є символом праці, а у давніх предків, основним заняттям яких було землеробство, існував культ Золотого Плуга.

Навзагал, упорядники цієї книги намагалися якнайбільше наблизити сучасного читача до культурної спадщини, зокрема творчості Климентія Зіновієва. Письменник Олександр Шугай творчо підійшов до перекладацької місії, дбаючи не тільки про зміст, але й форму творів, здійснив їх переклад правильним силабічним віршем. Заслугує уваги й захоплюючий життєпис поета, зібраний буквально по зернині Валерієм Шевчуком із текстів давнього автора та уважної аналітико-синтетичної праці над дослідженнями П. Куліша, І. Франка, В. Колосової.

Збірка Климентія Зіновієва є надзвичайним, непересічним явищем в українській літературі, а прочитання давніх текстів додасть нових рис у розумінні мистецтва доби Бароко. Думається, що творчість К.Зіновієва необхідно вивчати у шкільному курсі української літератури разом із творами І. Величковського, що допоможе побачити два полюси давньої барокової поезії: перший — розмисел про вічні істини, Бога і віру людини, а другий — буденне життя в усіх його барвах. Тому хотілося б висловити слова подяки і захоплення працею письменників, невтомних перекладачів-упорядників, завдяки якій знайомимось з перлинами давнього письменства і тим самим маємо змогу долучитися до культурної й духовної спадщини нашого народу.

Нежива Л.Л.
м. Луганськ

ДАЛЕКИЙ СХІД СТАЄ БЛИЖЧИМ ДЛЯ УКРАЇНИ

Ім'я Івана Бондаренка уже знайоме читачам у світі. Його подвижницька діяльність, без перебільшення, відкриває українцям культурний світ Японії. Дозволимо собі коротко нагадати роботи і видання, до яких наш автор безпосередньо причетний. Іванові Бондаренку належить близько двохсот опублікованих праць, серед яких — монографії, наукові статті, навчальні посібники та

підручники, перші вітчизняні українсько-японські та японсько-українські словники. Тривалий час він мешкав і працював у Японії, обіймаючи посаду професора на факультеті міжнародної культури університету Тенрі в префектурі Нара — одного з найвідоміших лінгвістичних університетів Країни Світанкового Сонця.

2002 року у видавництві «Дніпро» (Київ) з'явилася друком перекладена ним «Антологія японської поезії. Хайку XVII—XX ст.». У 2004 році видавництво «Факт» (Київ) випустило в його перекладах «Антологію японської класичної поезії. Танка. Ренга. XIII—XV ст.», а в 2006 — перший повний переклад українською мовою найвідомішої японської поетичної антології «Кокінвакасю» («Збірка старих та нових японських пісень», 905—913 роки). 2007 року у видавництві «Фоліо» (Харків) у серії «Бібліотека світової літератури» побачила світ збірка «Японська класична поезія» у перекладах І.П. Бондаренка. Водночас у київському видавництві «Грані-Т» з'явилася також перекладена ним та вишукано ілюстрована художником В. Гукайлом книга японських віршів для дітей під назвою «Сто краєвидів малювали хмари». У цьому ж видавництві 2008 року в перекладах Бондаренка вийшла відома японська поетична антологія «Хяку-нін-іс-сю» («По одному віршу ста поетів», 1235 р.), чудово ілюстрована репродукціями гравюр відомого японського художника Кацусіки Хокусая (1760—1849), а також збірка перекладів поетичних творів одного з кращих поетів доби Едо-Рьокана (1758—1831). Навіть цей, далеко не повний, перелік видань дозволяє говорити про титанічну роботу не тільки на науковій, але загалом на культурній ниві Івана Петровича Бондаренка, який нині завідує кафедрою китайської, корейської та японської філології, а також є заступником директора Інституту філології Київського національного університету.

Сьогодні ми маємо приємність представити читачеві нове видання, яке дає змогу познайомитись українському загалові з першорядним корейським поетом Кім Соволем, і радістю цього знайомства знову завдячуємо перекладацькій діяльності Івана Бондаренка.

З огляду на те, що творчість корейського поета першої третини XX ст. нам майже невідома, а згадане видання знайти в одеських книгарнях не так уже й легко, дозволимо собі коротко переказати біографію митця.

Життя класика корейської поезії Кім Соволя склалося трагічно. Народився він 1902 року у родині заможного селянина-власника, який, до того ж, займався гірничодобувною справою. Коли майбутньому поету виповнилося два роки, батько зазнав тяжкого каліцтва, і виховував онука кмітливий дідусь, який був переконаним конфуціанцем і великим шанувальником японської класики. Саме він прищепив у ранньому дитинстві онукові любов до літератури, поезії і не шкодував коштів для його навчання. Закінчивши школу, Кім Соволь у 1915 році вступає до гімназії, де викладав

літературу відомий поет і літературний критик Кім Ок (Ансо), який відіграв надзвичайно важливу роль у становленні Кім Соволя як поста. До речі, все це відбувалося під час японської окупації Кореї. Кім Ок активно пропагував ідеї європейського символізму. 1920 року Кім Соволь вперше надрукував добірку своїх віршів у журналі, його зразу ж помітили, прийняли до Асоціації корейської поезії. Він переїздить до Сеула, де регулярно друкується, — саме тут він обрав собі псевдонім Соволь (ясний місяць). Всього зазнав молодий талановитий поет — і шаноби і критики.

Крім рідної корейської поет оволодіває китайською та японською мовами і переїздить до Японії для навчання в Токійському комерційному інституті. Там він продовжує поетичну діяльність. Та 1 вересня 1923 року в Японії стався потужний землетрус, який забрав життя 140 тисяч осіб. Кім Соволь повернувся до Сеула, намагаючись влаштуватись на роботу до видавництва чи до редакції журналу, але йому це не вдається.

1924 року поет повертається в рідні краї і стає співробітником однієї з центральних корейських газет, прояпонська політика якої невдовзі розчарувала поета-патріота. Він полишає роботу. У 1925 році в Сеулі з'являється перша і єдина прижиттєва збірка поета «Квіт азалії», до якої увійшли майже всі опубліковані на той час поезії. Критика зарахувала Кім Соволя до п'ятірки кращих корейських письменників, які зробили вагомий внесок у розвиток національної літератури.

Часті сімейні конфлікти, розорення діда, психічне захворювання батька, невдала спроба поета заснувати власний літературний журнал і, як наслідок, дворічна творча криза спричиняють глибоку депресію і трагічне розчарування поета у своєму покликанні. Він не бачить виходу з глухого кута і свої негаразди заливає вином.

24 грудня 1934 року Кім Соволь покінчив життя самогубством, прийнявши велику дозу отрути.

Двомовне видання Кім Соволя «Ясний місяць» містить сто кращих поезій найвідомішого корейського поета XX століття. Його поезія перекладена на десятки мов світу.

У своїй післямові Іван Бондаренко пропонує цікаву і, на перший погляд, парадоксальну паралель: «Як свідчить світова історія, будь-яке пригноблення національної культури завжди викликає активний опір серед кращих представників того чи іншого етносу, дає поштовх відродженню та розвитку національної самосвідомості, сприяє появі нових яскравих імен у національних літературах поневолених народів. І в цьому відношенні в історії української та корейської літератур також можна знайти багато спільного. Заборона

в Російській імперії протягом XVIII—XIX ст. української мови, зневажливе ставлення до української культури, історії українського народу породили геній І. Котляревського, Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка...

Схожою була ситуація і в колонізованій японцями Кореї. Саме в першій половині XX ст. корейська література збагачується іменами таких видатних прозаїків, як Лі Інджик, Лі Квансу, Кім Тонін, Ан Сугі, Пан Чонхва; драматургів О Йонджін, Ю Чхиджін; поетів Йом Сансоп, Хен Чжінгон, Кім Соволь та ін... Корейські поети пишуть виключно рідною мовою.»

Далі підкреслюється, що через низку обставин мовна ситуація в Кореї тривалий час була досить складною. Попри те, що унікальна за своєю простою національна фонематична азбука «Хан-гиль» була створена ще 1444 року, корейська мова до кінця XIX ст. залишалася некодифікованою, не мала зафіксованих граматичних норм, не існувало ні орфоєпії, ні єдиних для всіх правил орфографії.

За цих обставин, збагатившись надбаннями західно-європейської, китайської, японської та своєї, корейської, поезії, Кім Соволь витворив свій стиль, свій поетичний метафоричний світ, свій особливий синтаксис. Упізнаваність його поезії, їхня вишукана духмяність, неабияка привабливість — все це виводило творчість одного з провідних корейських ліриків за межі буденного сприйняття, вимагало інтенсивного співпереживання, адже він схоплював речі та явища в їхньому глибинному первозданному прояві. Кім Соволь спромігся проникнути в ті пласти поезитворення, де віддавався ризикові безчасся, будучи в полоні «володаря вічного почину». Його поетична мова зачаровувала, вона примагнічувала читача своєю вишуканою небуденністю. Таким успіхам Кім Соволь, перш за все, завдячував постійному і напруженому самовдосконаленню, ніколи не зупиняючись на досягнутому. Він був поетом постійного творчого пошуку і духовного відродження:

Невже весна? Негадано-неждано!
І сум, і радість... Сплутались думки...
Та вже набухли на гілках бруньки.
Так! Це весна! Омріяна, жадана!

Чи не йдеться тут, перш за все, про животворяще оновлення творчої особистості.

Дух поезії Кім Соволя — це вічне джерело любові до рідної землі, джерело кохання. До речі, один з перших віршів поета «Квіт азалії» не випадково дав назву його єдиній прижиттєвій збірці. Інтимну лірику складають і такі вірші: «Казка», «День, що тривожить душу», «Вечірній снігопад»,

«Захід сонця», «Сонце над горою, сутеніє», «Не можу забути» та інші. Біля сорока з них стали улюбленими народом піснями. До того ж, тема кохання у Кім Соволя звучить трагічно, можливо, через відчуття автором постійної самотності, безпорадності и приреченості:

А я один-однісінький на світі!

чи

Щоніч один сумую у пільмі,
Душа тебе, кохана, в тузі кличе...

Образний світ автора відгранюється в особливому і своєрідному часопросторі, де відбувається фіксація потоку свідомості, а це означає, що поету вдалося витворити свій унікальний, але упізнаваний всесвіт. Суворим і гравюрним він зображений у вірші «Зима»:

Кістки гілок угору простягнуло,
Замерзле, голе, як і поруч ліс,
Самотнє дерево похнюпилося понуро,
Здрагаючись від вітру чи від сліз.

Поезія Кім Соволя — це зразки, «написаних відповідно до канонів національної пісеннофольклорної традиції» творів з авторськими характерними художньо-стилістичними засобами, серед яких звертає на себе увагу багата тропіка, особливо метафора, що вигідно виокремлює цю особистість, а насиченість символічними образами, подекуди надто складними, все ж сприймається в контексті вірша «простою, прозорою і цілком зрозумілою».

Книга «Ясний місяць» крім передмови и післямови та двомовної подачі поетичних творів містить цікаві світлини, принциповим видається і те, що в додатку розміщена теоретична праця поета «Дух поезії», видрукувана в Сеулі 1993 року, в якій автор торкнувся засадничих питань теорії літератури, психології творчості. Про широту мистецького світогляду Кім Соволя свідчить і те, що він займався ще й перекладацькою діяльністю: саме він дав корейському читачеві великого китайського поета Ду Фу (712—770).

Насамкінець ще раз з приємністю відзначимо, що творча праця дослідника і перекладача Івана Бондаренка, відкрила українському читачеві дивосвіт класика корейської лірики Кім Соволя, який зберіг традиції вітчизняного віршування і вніс вагомий дух новаторства, і висловимо сподівання на майбутні звершення нашого невтомного науковця і талановитого перекладача.

Шупта Д.Р.
м. Одеса